

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/105/2024
Identifikačné číslo spisu:	3818203060
Dátum vydania rozhodnutia:	12.05.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	súdca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:3818203060.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Holíča a členiek senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a JUDr. Gabriely Briškovej, v spore žalobcov 1/ Z. N., narodeného X. E. XXXX, G. X. Y. Č.. XXX, 2/ U. N.K., narodenej X. E. XXXX, G. X. Y. Č.. XXX, oboch zastúpených advokátom Mgr. Štefanom Krnáčom, Bratislava, Černyševského 10, proti žalovanej obchodnej spoločnosti HALPON corporation s.r.o., Česká republika, Praha 6, Řepy, Makovského 1177/1, IČ: 053 65 741, zastúpenej advokátskou kanceláriou AK JUDr. Eckmann, s.r.o., Trenčín, Mierové námestie 14, o určení, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom, vedenom na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 12C/17/2018, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 15. mája 2024 sp. zn. 19Co/46/2023, 19Co/40/2024, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovaná nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prievidza (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 23. júna 2020 č. k. 12C/17/2018-172 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia (pôvodne aj žalobkyňa C. N.) domáhali určenia, že nehnuteľnosti bližšie špecifikované v žalobe nie sú zaťažené záložným právom v prospech žalovanej z dôvodu, že záložné právo považovali za premlčané a za premlčanú označili aj peňažnú pohľadávku ním zabezpečenú. O trovách konania rozhodol tak, že žalovanej priznal voči žalobcom nárok na ich náhradu rozsahu 100 %, ktoré sú žalobcovia povinní zaplatiť žalovanej spoločne a nerozdielne. Rozhodol tak v zmysle § 3 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“) s odôvodnením, že hoci dospel k záveru, že žalobcami uplatnená námietka premlčania bola dôvodná a objektívne došlo k premlčaniu záložného práva viaznuceho na nehnuteľnostiach vo vlastníctve žalobcov v prospech žalovanej, námietka premlčania odporovala dobrým mravom.

1.1. Súdu prvej inštancie z vykonaného dokazovania vyplynulo, že právny predchodca žalovanej a žalovaná nemohli uplatniť záložné právo voči žalobcom včas z dôvodov vyvolaných žalobcami. Žalobcovia totiž iniciovali súdne konania o neplatnosť úverovej zmluvy a zmluvy o záložnom práve sp. zn. 12C/10/2015, v ktorých súd nariadil predbežné opatrenie (t.č. neodkladné opatrenie; pozn.) a uložil

žalovanej povinnosť nenakladať s predmetnými nehnuteľnosťami. Rozsudkom Okresného súdu Prievidza z 20. júla 2016 č. k. 12C/10/2015-74 právoplatným 22. júna 2017 bola žaloba zamietnutá, pričom tak po dobu 2 rokov, 3 mesiacov a 28 dní žalovaná nemohla v dôsledku predbežného opatrenia realizovať výkon záložného práva. Aj v ďalšom súdnom konaní sp. zn. 6Csp/103/2017 iniciovanom žalobcami 22. júna 2017 bolo nariadené predbežné opatrenie, ktorým súd nariadil žalovanej povinnosť zdržať sa výkonu záložného práva. Žalovaná tak po dobu 3 mesiacov, t.j. do rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým bol návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietnutý, nemohla pristúpiť k výkonu záložného práva. Ani v tomto súdnom konaní žalobcovia neboli úspešní. Súd prvej inštancie zobral do úvahy aj tú skutočnosť, že žalobcovia z pohľadávky žalovanej poskytnutého úveru v celkovej sume 10.000 eur nevrátili ani samotnú istinu. Splatená bola len istina v sume 1.740 eur. Pri posúdení počiatku premĺčacej doby súd prvej inštancie vyšiel zo skutkového zistenia, že veriteľ vyhlásil predčasnú splatnosť úveru listom z 9. januára 2015, v zmysle ktorého boli žalobcovia povinní zaplatiť zostatok úveru do 14. januára 2015. Veriteľ tak mohol pristúpiť k výkonu záložného práva deň nasledujúci po vyhlásení predčasnej splatnosti úveru, t.j. od 10. januára 2015. Ďalej uviedol, že aj v prípade, ak by dátum vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru bol medzi stranami sporný, úver bol podľa zmluvy splatný 3. apríla 2015 a veriteľ tak mohol pristúpiť k výkonu záložného práva 4. apríla 2015. K premĺčaniu záložného práva by tak došlo 10. januára 2018, resp. 4. apríla 2018.

1.2. O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie podľa § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Súd prvej inštancie uznesením z 2. septembra 2020 č.k. 12C/17/2018-178 zrušil neodkladné opatrenie nariadené uznesením z 13. augusta 2018 č.k. 12C/17/2018-37. Rozhodol tak v zmysle § 335 ods. 1 CSP, nakoľko žalobu vo veci samej rozsudkom z 23. júna 2020 č.k. 12C/17/2018-172 zamietol.

3. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov 1/ až 3/ rozsudkom z 30. septembra 2021 sp. zn. 19Co/39/2021, 19Co/40/2021 výkonom I. potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, výkonom II. potvrdil uznesenie súdu prvej inštancie z 2. septembra 2020 č.k. 12C/17/2018-178 a výkonom III. žalovanej priznal proti žalobcom 1/ až 3/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

3.1. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia zdôraznil, že dôvodom pre zamietnutie žaloby bol rozpor námietky premĺčania s dobrými mravmi a nie záver, že záložné právo v prípade premĺčania nezaniká. I keď súd prvej inštancie nevedel presne ustáliť dátum počiatku plynutia premĺčacej doby pohľadávky a záložného práva v dôsledku toho, že zo súdneho spisu (a ani z pripojených súdnych spisov) nebolo zrejmé, či žalovaná vyhlásila predčasnú splatnosť úveru v súlade so zákonom, konštatoval, že bez ohľadu na túto skutočnosť, veriteľ pristúpil k výkonu záložného práva až po uplynutí premĺčacej doby. Doplnil, že pokiaľ by predčasné zosplatenie úveru nebolo platné, potom by splatnosť celého úveru nastala 3. apríla 2015 a prvý deň, kedy mohla žalovaná pristúpiť k výkonu záložného práva by bol 4. apríl 2015, avšak už 24. februára 2015 bolo vykonateľné neodkladné opatrenie, ktoré žalovanej uložilo povinnosť nenakladať so založenými nehnuteľnosťami a súčasťou tohto zákazu bol aj zákaz výkonu záložného práva. To znamená, že veriteľ nemohol reálne pristúpiť k výkonu záložného práva, preto ani nemohla začať plynúť premĺčacia doba záložného práva. Veriteľ tak mohol prvý raz vykonať záložné právo až po dni právoplatnosti rozsudku Okresného súdu Prievidza vo veci samej, t.j. 22. júna 2017, ktorým dňom začala plynúť premĺčacia doba pre výkon záložného práva. Pokiaľ by vyhlásenie predčasnej splatnosti úveru bolo platné, premĺčacia doba v tomto prípade začala plynúť ešte pred vykonateľnosťou predbežného opatrenia, odvolací súd v zhode so súdom prvej inštancie konštatoval, že premĺčacia doba sa neprerušila ani počas vykonateľnosti nariadených predbežných opatrení, keďže žiadne zákonné ustanovenie nestanovuje prerušenie, resp. neplynutie premĺčacej doby v období, keď veriteľ nemôže svoje právo vykonávať.

3.2. Odvolací súd sa napokon stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že aj keď sa plynutie premĺčacej doby počas súdnych konaní iniciovaných žalobcami neprerušilo, a teda trojročná premĺčacia doba márne uplynula skôr než veriteľ začal výkon záložného práva, námietka premĺčania vznesená žalobcami predstavuje výkon práva, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 OZ. Poukázal pritom na právne závery Ústavného súdu Slovenskej republiky v rozhodnutiach sp. zn. II. ÚS 309/95 a I. ÚS 643/04. Uviedol, že pri posudzovaní otázky, či uplatnenie námietky premĺčania je v rozpore s dobrými mravmi, súd berie do úvahy aj to, prečo oprávnený svoje právo neuplatnil včas. V

prejednávanej veci bolo zrejmé, že veriteľ nemohol vykonávať záložné právo v čase, keď boli nariadené predbežné opatrenia Okresného súdu Prievidza v konaní sp. zn. 12C/10/2015 a 6Csp/103/2017, t.j. od 24. februára 2015 do 22. júna 2017 a od 27. novembra 2017 do 28. februára 2018, čo bolo spolu dva a pol roka z trojročnej premlčacej doby. Prítom obidve súdne konania sa skončili zamietnutím žaloby o určenie neplatnosti zmluvy o úvere, dodatku k zmluve o úvere a zmluvy o záložnom práve (žalobcovia boli v konaní úspešní len pokiaľ išlo o vyhlásenie poskytnutého úveru za bezúročný a bez poplatkov). Z toho odvolaciemu súdu vyplynulo, že žalovaná nemohla vykonávať záložné právo z dôvodu žalobcami iniciovaných súdnych konaní, preto súd prvej inštancie správne posúdil námietku premlčania ako výkon práva v rozpore s dobrými mravmi. Odvolací súd zdôraznil, že zamietnutie žaloby o určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom, neznamena, že žalovaná môže pristúpiť k výkonu záložného práva bez akýchkoľvek obmedzení. Veriteľ má nárok len na vrátenie poskytnutej istiny a pri prípadnom výkone záložného práva musí dodržať zásadu primeranosti, najmä pokiaľ ide o obydlie žalobcov. Preto napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie nebolo možné považovať za zvýhodňujúci veriteľa neprimeraným spôsobom v neprospech žalobcov ako spotrebiteľov, preto ho odvolací súd potvrdil ako vecne správny (§ 387 ods. 1 CSP).

3.3. Pokiaľ išlo o napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie, odvolací súd uviedol, že i keď o zrušení nariadeného neodkladného opatrenia rozhodol súd prvej inštancie v samostatnom uznesení, takýto postup nebol nesprávny. Práve ustanovenie § 335 ods. 1 CSP ukladá súdu povinnosť zrušiť neodkladné opatrenie v čase, keď ešte konečné rozhodnutie vo veci nie je právoplatné, ale iba vydané. Ak by totiž odvolací súd napadnutý rozsudok zrušil alebo zmenil, rozhodol by podľa § 379 písm. a) CSP aj o výroku, ktorým súd prvej inštancie zrušil neodkladné opatrenie, keďže ide o výrok závislý od napadnutého rozsudku. V tomto prípade však odvolací súd rozsudok potvrdil, a preto potvrdil ako vecne správne aj uznesenie súdu prvej inštancie (§ 387 ods. 1 CSP).

3.4. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) na dovolanie žalobcov 1/ až 3/ uznesením z 28. februára 2023 sp. zn. 9Cdo/49/2022 zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4.1. Dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu trpí nedostatkom odôvodnenia, pretože je vnútorne protirečivé v podstatnej skutkovej otázke sporu, a to určenia počiatku plynutia premlčacej doby, a zároveň je aj v rozpore s odôvodnením samotného potvrdzovaného rozsudku súdu prvej inštancie v podstatnej právnej otázke, a to či záložné právo je premlčané. Podľa dovolacieho súdu odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu nedávalo žalobcom 1/ až 3/ odpoveď na všetky podstatné skutkové a právne otázky sporu. Odvolací súd a ani súd prvej inštancie nevysvetlili, resp. nijako nereagovali na podstatnú argumentáciu žalobcov k otázke, ako zabránili žalovanej v tom, aby sama podala žalobu na plnenie, uplatnila protipohľadku v bežiacom súdnom konaní alebo oznámila začatie výkonu záložného práva, ktoré úkony sú v dispozícii veriteľa a dlžník nemôže ich podaniu nijakým spôsobom zabrániť. Išlo pritom o relevantné argumenty týkajúce sa konania žalobcov vo vzťahu k údajnému znemožneniu realizácie výkonu záložného práva zo strany žalovanej, keď rozhodnutie súdov nižších inštancií bolo založené na závere rozporu žalobcami vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi práve z tohto dôvodu. Dovolací súd dodal, že pre záver o prípadnom rozpore vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi je vždy nevyhnutné náležite zistiť a zohľadniť všetky podstatné relevantné okolnosti tak na strane dlžníka, ako aj na strane veriteľa. Zdôraznil, že ani nariadené neodkladné opatrenia žalovanej nebránili postupovať v súlade so zásadou „vigilantibus iura scripta sunt, predvídať túto situáciu a uplatniť svoje právo k pohľadávke zabezpečenej záložným právom, v dôsledku čoho by došlo k spočínutiu plynutia premlčacej doby pohľadávky v zmysle § 112 OZ, čím by sa zabránilo aj premlčaniu samotného záložného práva (§ 100 ods. 2 posledná veta OZ).

4.2. Vo vzťahu k otázke, odkedy bolo potrebné premlčaciu dobu počítať, dovolací súd zdôraznil, že rozsudok súdu nemôže byť založený na dvoch možných alternatívach, ale musí dať jasnú a zreteľnú odpoveď na podstatné otázky sporu. Vysvetlil, že v rozhodovacej praxi síce môžu nastať situácie tzv. objektívnej neistoty („non liquet“, resp. „nie je jasné“), t.j. stav, ktorý nedovoľuje súdu rozhodnúť v súlade s hmotnoprávnym stavom, pretože výsledky vykonaného dokazovania nedávajú súdu podklad pre prijatie záveru, či už o pravdivosti alebo nepravdivosti tvrdení strany sporu, také situácie ale riešia

pravidlá dôkazného bremena. Z toho dôvodu bolo podľa dovolacieho súdu potrebné ustáliť, kto je povinný preukazovať (ne)platnosť predčasnej splatnosti úveru, resp. v koho prospech je preukázanie tej ktorej alternatívy, a podľa toho prijať záver o (ne)unesení dôkazného bremena tej - ktorej strany. Na základe toho potom možno celkom jasne určiť, od kedy sa bude počítat' beh premŕčacej doby výkonu záložného práva.

5. Po vrátení veci dovolacím súdom odvolací súd rozsudkom z 15. mája 2024 sp. zn. 19Co/46/2023, 19Co/40/2024 rozhodol o pokračovaní v konaní so žalobcami 2/ a 3/ aj ako s právnymi nástupcami po zomrelej žalobkyni 1/, potvrdil zamietajúci rozsudok súdu prvej inštalcie, ako aj uznesenie súdu prvej inštalcie o zrušení nariadeného neodkladného opatrenia a žalovanej priznal voči žalobcom 2/ a 3/ nárok na náhradu trov dovolacieho a dovolacieho konania.

5.1. Odvolací súd po tom, čo ustálil okruh subjektov vystupujúcich na strane žalobcov, keď sa musel vysporiadať so skutočnosťou, že žalobkyňa 1/ zomrela a predmetom konania je spor, ktorého povaha pokračovanie v konaní s právnymi nástupcami strany, ktorá stratila procesnú subjektivitu, pripúšťa, opätovne preskúmal vec a dospel k tomu istému záveru o vecnej správnosti napadnutého rozsudku súdu prvej inštalcie. Dodal, že rozsudok súdu prvej inštalcie potvrdil čiastočne z iných dôvodov než súd prvej inštalcie, a to na základe iného právneho posúdenia, pretože dospel k odlišnému výkladu právnych noriem, ktoré na vec aplikoval už súd prvej inštalcie, a to najmä pokiaľ ide o začiatok plynutia premŕčacej doby počas nariadeného neodkladného opatrenia.

5.2. K odvolacím námietkam žalobcov smerujúcim proti nestrannosti zákonnej sudkyne súdu prvej inštalcie uviedol, že sa obsahovo týkajú okolností spočívajúcich v rozhodovacej činnosti sudkyne a v jej procesnom postupe v konaní, na ktoré sa podľa § 53 ods. 3 CSP neprihliada. Odvolací súd nezistil procesné pochybenia súdu prvej inštalcie ani pokiaľ išlo o žalobcami namietaný rozpor ústneho a písomného odôvodnenia súdneho rozhodnutia či postup súvisiaci s vyrubením súdneho poplatku.

5.3. Viazaný zrušujúcim uznesením najvyššieho súdu zaoberal sa odvolací súd otázkou, kto bol v danom spore povinný preukazovať platnosť resp. neplatnosť predčasného zosplatnenia úveru. Vzal do úvahy, že spornosť naplnenia zákonných predpokladov vyhlásenia predčasnnej splatnosti úveru konštatoval už súd prvej inštalcie, pričom žalobcovia počas celého základného konania namietali, že zosplatnenie nebolo v súlade so zákonom a žalovaná resp. jej právny predchodca nemohli vyhlásiť úver za predčasne splatný. Za tejto situácie dospel odvolací súd k záveru, že v danom prípade to bola žalovaná, koho zaťažovalo bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno o tom, že boli naplnené podmienky zákonnosti predčasnnej zosplatnenia úveru. Podporne poukázal na závery rozsudku najvyššieho súdu z 15. decembra 2020 sp. zn. 5Cdo/36/2020 (R 4/2021). Žalovaná nepreukázala, že jej právny predchodca naplnil zákonné predpoklady predčasnnej zosplatnenia úveru. Odvolací súd sa preto nezaoberal dvoma alternatívami, na predčasné zosplatnenie úveru neprihliadal a mal za to, že splatnosť celého úveru nastala 3. apríla 2015, teda dňom jeho dohodnutej konečnej splatnosti. Ustálil, že prvý deň, keď mohol žalovaný resp. jeho právny predchodca pristúpiť k výkonu záložného práva, bol 4. apríl 2015 ako deň nasledujúci po konečnej splatnosti úveru. Zdôraznil, že už 24. februára 2015 bolo vykonateľné predbežné opatrenie, nariadené uznesením Okresného súdu Prievidza z 29. januára 2015 č. k. 12C/10/2015-18 [v zmysle § 171 vtedy účinného zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“)], ktorým bola žalovanému uložená povinnosť zdržať sa výkonu záložného práva vo vzťahu k predmetným nehnuteľnostiam až do právoplatného skončenia konania sp. zn. 12C/10/2015.

5.4. Odvolací súd uzavrel, že v deň dohodnutej konečnej splatnosti úveru a v nasledujúcich dňoch nemohol veriteľ reálne pristúpiť k výkonu záložného práva, preto ani nemohla začať plynúť premŕčacia doba záložného práva (§ 101 OZ). Veriteľ mohol po prvý raz vykonať záložné právo k predmetným nehnuteľnostiam až po dni právoplatnosti rozsudku Okresného súdu Prievidza vo veci samej č. k. 12C/10/2015-74, ktorým bola žaloba zamietnutá, t. j. 22. júna 2017. Ak začala premŕčacia doba plynúť týmto dňom, pričom žalovaný oznámil žalobcom (a aj katastru nehnuteľností) začatie výkonu záložného práva 20. júna 2018, trojročná premŕčacia doba neuplynula a nedošlo k premŕčaniu záložného práva. Keďže odvolací súd ustálil, že k premŕčaniu práva veriteľa na výkon záložného práva nedošlo, nepovažoval za potrebné zaoberať sa tým, či námietka premŕčania vznesená žalobcami bola v rozpore s dobrými mravmi ani sa zaoberať otázkou, či žalobcovia bránili žalovanej skôr oznámiť začatie výkonu záložného práva alebo či jej bránili v tom, aby sama podala žalobu na plnenie. Na zdôraznenie správnosti

napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie odvolací súd dodal, že zamietnutie žaloby o určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom, neznamená, že žalovaná (veriteľ) môže pristúpiť k výkonu záložného práva bez akýchkoľvek obmedzení. Veriteľ má (vzhľadom na súdne rozhodnutie o určení úveru ako bezúročného a bez poplatkov) nárok len na vrátenie poskytnutej istiny a pri prípadnom výkone záložného práva musí dodržať zásadu primeranosti, najmä pokiaľ ide o obydlie žalobcov.

5.5. Pokiaľ išlo o napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie, odvolací súd uviedol, že i keď o zrušení nariadeného neodkladného opatrenia rozhodol súd prvej inštancie v samostatnom uznesení, takýto postup nebol nesprávny. Súd prvej inštancie správne na vec aplikoval ust. § 355 ods. 1 CSP, ktoré ukladá súdu povinnosť zrušiť neodkladné opatrenie v čase, keď ešte konečné rozhodnutie vo veci nie je právoplatné, ale iba vydané. Keďže v danom prípade ide o výrok závislý od napadnutého rozsudku a odvolací súd rozsudok potvrdil, potvrdil ako vecne správne aj uznesenie súdu prvej inštancie. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. rozhodnutie o náhrade trov dovolacieho konania odôvodnil poukazom na ust. § 255 ods. 1 v spojení s § 453 ods. 1 CSP.

6. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v celom rozsahu podali žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali z ust. § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Navrhli, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a aby žalobcom priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %. Dovolatelia zároveň navrhli, aby dovolací súd odložil právoplatnosť a vykonateľnosť napadnutého rozsudku; za dôvod hodný osobitného zreteľa označili obavu z realizácie výkonu záložného práva. O tomto návrhu rozhodol dovolací súd uznesením z 30. októbra 2024 sp. zn. 9Cdo/105/2024, tak, že návrhu vyhovel.

6.1. Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces opreli žalobcovia o tvrdenie, že rozhodnutie odvolacieho súdu je prekvapivé, lebo odvolací súd vychádzal z iných záverov než súd prvej inštancie a odklonil sa aj od svojho predchádzajúceho (zrušeného; pozn.) rozhodnutia.

6.2. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalobcovia v dovolaní uviedli, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené; a síce, 1/ či nariadené predbežné opatrenie spočívajúce v povinnosti zdržať sa výkonu záložného práva má vplyv na plynutie premlčacej doby výkonu tohto záložného práva, a či 2/ pozbavuje výkon záložného práva veriteľom ústavného práva dlžníka dovoliť sa uplynutia premlčacej lehoty predmetnej pohľadávky súdnou cestou. Žalobcovia namietali, že im odvolací súd svojím právnym posúdením odoprel možnosť dovoliť sa voči veriteľovi premlčania. Mali za to, že neodkladné opatrenie nariadené v konaní o žalobe na určenie nemôže spôsobovať prerušenie plynutia premlčacej doby výkonu záložného práva. Základná právna úprava spočívania plynutia premlčacích dôb je upravená v § 112 OZ, pričom toto ustanovenie predpokladá procesnú aktivitu veriteľa, ktorý dbá o svoje právo. Na to, aby úkonu veriteľa bol priznaný účinok spočívajúci v prerušení plynutia premlčacej lehoty, musí to byť uvedené v zákone. Právna úprava nepozná ustanovenie, ktorým môže dlžník (tu žalobcovia) spôsobiť spočívanie premlčacej lehoty podaním žaloby, toto právo patrí iba veriteľovi, ktorý sa má starať o svoje práva. Premlčanie záložného práva ako aj samotnej pohľadávky zavinila žalovaná a jej právny predchodca. Súdne konania iniciované žalobcami (sp. zn. 12C/10/2015 a sp. zn. 6Csp/103/2017) nemohli spôsobiť premlčanie záložného práva či samotnej pohľadávky, pretože nemali na beh premlčacej doby žiaden vplyv, táto plynula ďalej, či by boli alebo neboli vedené. Žalovaná sa v konaniach správala pasívne, pričom na to, aby nedošlo k premlčaniu záložného práva a samotnej pohľadávky, jej stačilo podať žalobu na plnenie v zmysle § 131 v spojení s § 137 písm. a) CSP a v tomto momente by došlo k prerušeniu plynutia premlčacích dôb či už záložného práva ako aj samotnej pohľadávky, keďže záložné právo sa nepremlčí skôr ako samotná pohľadávka (§ 100 ods. 2 CSP). Žalovaná nekonala bdelo, keď si svoje právo k pohľadávke riadne a včas neuplatnila, a pokiaľ začala s realizáciou výkonu záložného práva po tom, čo došlo k premlčaniu nároku zabezpečeného záložným právom i k premlčaniu výkonu samotného záložného práva, odvolací súd rozhodol nesprávne, ak žalobu o určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom, zamietol.

7. Žalovaná sa k dovolaniu žalobcov písomne nevyjadрила.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je síce v časti prípustné, ale vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod [§ 421 ods.1 písm. b) CSP] nedôvodné a vo zvyšnej časti je potrebné ho odmietnuť.

9. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

10. Z hľadiska ústavného aspektu treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou dovolacieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

11. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

12. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namiesto je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

13. Žalobcovia prípustnosť podaného dovolania vyvodzovali v prvom rade z § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. Dovolací súd už konštantne uvádza, že hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej intenzite, že došlo až k porušeniu práva na spravodlivý proces.

15. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces.

15.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

15.2. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré porušenie tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Za znemožnenie strane uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že

dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP, treba považovať aj taký postup súdu, ktorým sa strane odmieta možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a ktorým dochádza k odmietnutiu spravodlivosti, keď súdom prijaté závery nemajú svoj racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov, a teda sú svojvoľné a neudržateľné.

16. Žalobcovia prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces videli v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu je prekvapivé. Odvolací súd postupoval v rozpore s ust. § 382 CSP a bez zmeny skutkového stavu a vykonaného dokazovania založil svoje rozhodnutie na úplne odlišnej právnej kvalifikácii.

17. Dovolací súd konštantne pripomína, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo. Dovolací súd preto cez prizmu v dovolaní uplatnených dovolacích námietok skúmal, či došlo k namietanej procesnej vade; túto v procesnom postupe odvolacieho súdu nezistil.

18. V posudzovanej veci odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny (§ 387 ods. 1 CSP) vysloviac, že k tomuto záveru dospel z čiastočne iných dôvodov, než na akých založil svoje rozhodnutie súd prvej inštancie. K tomu dovolací súd v krátkosti uvádza, že predmetom odvolacieho prieskumu ju vždy iba odvolaním napadnutý výrok rozhodnutia súdu prvej inštancie, odvolací súd preto môže dospieť k záveru o vecnej správnosti rozhodnutia aj z odlišných dôvodov. Potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu môže byť tiež založené aj na odlišnom právnom posúdení veci; v takých prípadoch však musí odvolací súd dbať na dôslednú aplikáciu ust. § 382 CSP.

19. Účelom ust. § 382 CSP je predchádzať vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, t.j. takých, v ktorých sa odvolací súd v rozhodujúcich okolnostiach odklonil od rozhodnutia súdu prvej inštancie. Predmetné ustanovenie vychádza z princípu predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

20. Predvídateľnosť súdnych rozhodnutí sa prejavuje aj v tom, že odvolací súd v prípade meritórneho rozhodnutia o odvolaní ešte pred vyhlásením rozhodnutia oboznámi sporové strany so svojím v konaní ešte nevysloveným právnym názorom, ktorý je odlišný od právneho názoru uvedeného v rozhodnutí súdu prvej inštancie, a vytvorí stranám priestor, aby mohli k tomuto právnomu názoru zaujať stanovisko.

21. Postup odvolacieho súdu podľa ustanovenia § 382 CSP sa týka výlučne hmotnoprávneho posúdenia uplatneného nároku. Uvedené znamená, že prichádza do úvahy v prípade, ak odvolací súd dospeje k záveru, že žalovaný nárok treba posúdiť podľa iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, alebo síce podľa toho istého právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, ale podľa iného ustanovenia (iného paragrafu alebo iného jeho odseku). Zároveň musí byť "nové" ustanovenie právneho predpisu pre vec rozhodujúce. Výklad toho, kedy nejde o "nové" ustanovenie právneho predpisu, poskytol najvyšší súd už v uznesení z 26. februára 2019, sp. zn. 3Obdo/1/2019 publikovanom ako judikát v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 4/2020 pod R 48/2020.

22. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide (o.i.) vtedy, ak odvolací súd nepostupoval v zmysle ustanovenia § 382 CSP, a zároveň pri svojom rozhodovaní použil ako rozhodujúce zákonné ustanovenie, ktoré v konaní pred súdom prvej inštancie nebolo použité, a ktorého aplikácie sa v priebehu sporu strany nedomáhali, a to ani v priebehu odvolacieho konania.

23. V posudzovanej veci odvolací súd svoje potvrdzujúce rozhodnutie založil na závere, že právo žalovanej na výkon záložného práva k nehnuteľnostiam žalobcov nie je premĺčané, lebo v deň nasledujúci po dni konečnej splatnosti úveru, ktorý bol záložným právom zabezpečený, jej vo výkone záložného

práva bránila objektívna prekážka spočívajúca v povinnosti zdržať sa výkonu záložného práva nariadenej neodkladným opatrením.

24. Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 1. apríla 2020 sp. zn. III. ÚS 52/2019 zverejnenom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 12/2020 prekvapivosť rozhodnutia inštančne nadriadeného súdu môže spočívať v aplikácii právnej normy, ktorá dosiaľ v konaní nebola použitá sporovými stranami ani súdom, alebo v zmene právneho názoru súdu vyvolanej dôkazom vykonaným alebo skutočnosťou zistenou až v odvolacom konaní, ku ktorým sa účastník nemal možnosť vyjadriť.

25. Odvolací súd v danej veci založil svoje rozhodnutie na aplikovaní rovnakých zákonných ustanovení ako súd prvej inštancie vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, preto rozhodnutie odvolacieho súdu nemohlo byť pre dovolateľov z tohto hľadiska prekvapivé (porov. R 33/2011). Navyše, odvolací súd už vo svojom predchádzajúcom rozsudku ako jeden z alternatívnych záverov uvádzal, že pokiaľ by predčasné zosplatnenie úveru nebolo platné, potom by splatnosť celého úveru nastala 3. apríla 2015. Zohľadniac že veriteľovi v deň nasledujúci po dni konečnej splatnosti zabezpečeného úveru vo výkone záložného práva bránila objektívna prekážka vyplývajúca z predbežného opatrenia vykonateľného už 24. februára 2015, dospel k záveru, že konečná splatnosť úveru nezakladala moment začatia plynutia premĺčacej doby záložného práva. Nemožno preto prisvedčiť dovolacej argumentácii žalobcov, že by rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzalo z dosiaľ nevyslovených právnych záverov.

26. Žiada sa dodať, že ak aj odvolací súd postupuje podľa § 382 CSP, vyzve strany, aby sa vyjadrili k možnému použitiu určitého zákonného ustanovenia. Súčasťou výzvy však nie je uvedenie toho, akým spôsobom mieni odvolací súd dané zákonné ustanovenie pri svojom rozhodovaní vykladať. Táto povinnosť odvolaciemu súdu zo žiadneho zákonného ustanovenia nevyplýva. Nie je preto potrebné oboznamovať strany sporu s výkladom predmetného ustanovenia, ktorý sa chystá odvolací súd zaujať (R 48/2020). Skutočnosť že odvolací súd po aplikácii ustanovení právnej normy, ktorú na vec aplikoval už súd prvej inštancie, posúdil vec po právnej stránke odlišne od predstáv dovolateľov, nezakladá vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z práva na spravodlivý súdny proces totiž pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov či rozhodol v súlade s jej voľou a požiadavkami.

27. Berúc do úvahy vyššie uvedené dovolací súd uzatvára, že dovolateľmi namietanú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil, preto je dovolanie žalobcov v tejto časti procesne neprípustné, čo je dôvod na jeho odmietnutie podľa § 447 písm. c) CSP.

28. Keďže konanie vadou podľa § 420 písm. f) CSP postihnuté nebolo, dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania z hľadiska žalobcami namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

29. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

30. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

31. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné

charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Relevanciu podľa citovaného ustanovenia má len právna (nie skutková) otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnu otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa odvolacím súdom vyriešená nesprávne (porovnaj § 432 ods. 2 CSP) a pri ktorej - s prihliadnutím na individuálne okolnosti prípadu - zároveň platí, že ak by bola vyriešená správne, súdy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom.

32. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava odvolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania. Žalobcovia, namietajúc, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci, prípustnosť podaného dovolania vyvodzovali z ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

33. Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP predpokladá, že právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej činnosti doposiaľ neposudzoval právnu otázku nastolenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí).

34. Právny záver odvolacieho súdu, ktorý odôvodňoval potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby, spočíval v posúdení momentu začatia plynutia premľacej doby práva na výkon záložného práva a s tým súvisiacej dôvodnosti žaloby, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že nehnuteľnosti v ich vlastníctve nie sú zaťažené záložným právom v prospech žalovanej v dôsledku premľania práva k jeho výkonu.

35. Dovolatelia namietali, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, keď dospel k záveru, že predbežné opatrenie spočívajúce v povinnosti zdržať sa výkonu záložného práva nariadené v konaní o určenie neplatnosti úverovej zmluvy, na základe ktorej vznikla pohľadávka zabezpečená záložným právom, má vplyv na plynutie premľacej doby výkonu tohto práva. Podľa dovolateľov jediným procesným úkonom spôsobilým ovplyvniť priebeh premľacej doby výkonu záložného práva bolo uplatnenie zabezpečenej pohľadávky žalovanou v súdnom konaní, ktoré by v zmysle § 112 v spojení s § 100 ods. 2 OZ spôsobilo spočívanie plynutia premľacej lehoty nie len zabezpečenej pohľadávky, ale aj samotného záložného práva.

36. Posúdiac dovolanie ako celok dovolaciemu súdu z jeho obsahu vyplynulo, že dovolatelia za otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu dosiaľ nebola vyriešená, označili primárne otázku, či predbežné opatrenie (resp. neodkladné opatrenie) spočívajúce v povinnosti zdržať sa výkonu záložného práva má vplyv na začatie plynutia premľacej doby výkonu záložného práva v tom zmysle, že veriteľovi bráni začať s výkonom záložného práva už od momentu, kedy zabezpečená pohľadávka nie je riadne a včas splnená.

37. Po zistení, že podmienky prípustnosti dovolania sú splnené, dovolací súd následne skúmal, či dovolatelia dôvodne odvolaciemu súdu vytýkali, že jeho rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia. Vzal pritom do úvahy relevantnú právnu úpravu (§ 100, § 112, § 151l, § 151j OZ) a doterajšiu rozhodovaciu prax odvolacieho súdu. K tomu uvádza nasledovné.

38. Záložné právo je právny inštitút, ktorý slúži na zabezpečenie záväzku. Okrem zabezpečovacej plní aj uhradzovaciu funkciu, ktorá nastupuje po tom, čo zabezpečená pohľadávka nie je riadne a včas splnená. Výkon záložného práva si môže záložný veriteľ uplatniť v rámci postupu upraveného v ust. § 151j OZ, tzn., že sa môže uspokojiť spôsobom určeným v záložnej zmluve alebo predajom zálohu na dobrovoľnej dražbe alebo predajom zálohu v exekúcii. Zo znenia citovaného ustanovenia vyplýva, že záložný veriteľ má právo voľby, ktorý spôsob výkonu záložného práva využije a že všetky tri spôsoby sú rovnocenné.

39. Výkon záložného práva je majetkovým právom, ktoré sa nepremlčuje skôr, než zabezpečená pohľadávka.

40. Inštitút premlčania možno definovať ako právny následok kvalifikovaného uplynutia času vo vzťahu k povahe subjektívneho práva. Účelom premlčania je pôsobiť na veriteľa, aby v primeranom čase uplatnil svoje subjektívne právo v zmysle rímskej zásady *vigilantibus iura scripta sunt* („práva patria bdelym“) a na druhej strane je dôsledkom požiadavky právnej istoty, ktorá sa prejavuje i v tom, aby nepretrvávali nevyjasnené právne vzťahy a neuspokojené práva bez časového obmedzenia po neprimerane dlhú dobu. Pokiaľ ide o záložné právo, účinné vznesenie námietky premlčania je významné iba vo vzťahu k právu záložného veriteľa domáhať sa uspokojenia zo zálohu.

41. Otázka nemožnosti výkonu záložného práva z dôvodu vznesenia námietky premlčania záložcom (v danom prípade dlžníkom) v konaní o určenie, že na nehnuteľnostiach, ktoré boli predmetom záložného práva neviazne záložné právo, bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu meritórne riešená v rozsudku z 26. októbra 2022 sp. zn. 4Cdo/169/2021 publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 6 z roku 2023 ako R 70/2023, v ktorom najvyšší súd uzavrel, že záložca má naliehavý právny záujem na tom, aby súd v sporovom konaní určil, že premlčané záložné právo nie je vykonateľné. Nazeraúc na vec cez prizmu povolených hraníc pre sudcovskú tvorbu práva (čl. 4 ods. 2 Základných princípov CSP) najvyšší súd v spomínanom rozhodnutí pripustil procesnú možnosť podania určovacej žaloby, v rámci ktorej bude vznesená námietka premlčania záložného práva a vyslovil záver, že rozsudok vydaný v takomto konaní môže slúžiť ako podklad na výmaz záložného práva z katastra nehnuteľností. Uviedol, že premlčaním záložné právo nezaniká, ale v prípade vznesenia námietky premlčania ho nie je možné vykonať proti vôli povinného subjektu (záložcu).

42. Ústavný súd Slovenskej republiky v rámci ústavného prieskumu záverov citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu v uznesení z 5. septembra 2023 sp. zn. IV. ÚS 427/2023 dospel k záveru o ústavnej udržateľnosti právneho názoru vysloveného najvyšším súdom, pokiaľ ide o následky premlčania záložného práva. Dodal, že pojmovým obsahom záložného práva je jeho výkon, ak k výkonu nedôjde pred uplynutím premlčacej doby, uplatnením námietky premlčania záložcom dôjde k vyprázdneniu obsahu subjektívneho práva veriteľa. Poukázal na obdobný záver, vyplývajúci z nálezu ústavného súdu z 8. decembra 2011 sp. zn. II. ÚS 250/2011, že ak záložný veriteľ neuplatnil v premlčacej dobe právo na uspokojenie pohľadávky zabezpečenej z výťažku z predaja zo zálohu, má to za následok - ak sa záložca dovoľá premlčania tohto práva, že záložný veriteľ sa nemôže úspešne domôcť speňazenia zálohu (uspokojenia zabezpečenej pohľadávky z výťažku z predaja zálohu). Záložné právo v takom prípade už nemôže byť naďalej spôsobilým predmetom na uspokojenie zabezpečenej pohľadávky.“

43. Pokiaľ ide o plynutie premlčacej doby, premlčacou dobou sa rozumie časový úsek, v ktorom musí byť právo vykonané, inak môžu nastať účinky premlčania podľa § 100 OZ. Premlčacia doba je ustanovená konkrétnym časovým úsekom, ktorý má objektívne určený začiatok plynutia. Dĺžku premlčacej doby určuje zákon. Ustanovenie § 101 OZ upravuje trojročnú všeobecnú premlčaciu dobu, ktorá plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.

44. Ako už bolo uvedené, premlčaniu podlieha aj právo záložného veriteľa na výkon záložného práva. Toto sa môže premlčať vo všeobecnej trojročnej dobe, ktorá plynie odo dňa, keď sa mohlo vykonať prvý raz (§ 101 OZ), spravidla po márnom uplynutí lehoty splatnosti zabezpečenej pohľadávky. Občiansky zákonník stanovuje objektívny začiatok plynutia premlčacej doby, za ktorý sa všeobecne považuje deň, kedy veriteľ môže prvýkrát s úspechom uplatniť svoje právo. Vychádzajúc z toho, že pojmovým obsahom záložného práva je jeho výkon, z hľadiska premlčania záložného práva je významné ustáliť, kedy záložný veriteľ mohol objektívne prvýkrát začať s výkonom záložného práva, a od tohto momentu možno odvíjať tiež okamih začatia plynutia premlčacej doby. Zjednodušene povedané, v prípade práva záložného veriteľa domáhať sa uspokojenia zo zálohu možno za deň rozhodujúci pre začiatok plynutia premlčacej doby považovať okamih, kedy veriteľ mohol prvýkrát s úspechom uplatniť svoje právo, pričom je irelevantné, či o tomto svojom práve vedel alebo nevedel.

45. V prípade, ak zabezpečená pohľadávka nie je riadne a včas splnená, môže sa záložný veriteľ začať domáhať jej uspokojenia niektorým zo spôsobov výkonu záložného práva. Povedané inak, len čo sa zabezpečená pohľadávka stane zročnou, t.j. len čo sa z nej stane nárok (actio nata), môže záložný veriteľ začať výkon záložného práva. V rámci tohto výkonu sa môže uspokojiť spôsobom určeným v zmluve alebo predajom zálohu v dobrovoľnej dražbe, alebo domáhať sa uspokojenia predajom zálohu v exekúcii (§ 151j ods. 1 OZ). Výkon záložného práva začína záložný veriteľ právnym úkonom - oznámením o začatí výkonu záložného práva (§ 151i OZ). Ide o právny úkon obligatórne písomný a adresovaný; jeho právne účinky nastávajú dorúčením záložcovi, a ak záložcom je osoba odlišná od dlžníka, aj dlžníkovi.

46. Z uvedeného možno vyvodiť, že z hľadiska plynutia premlčacej doby práva na výkon záložného práva je rozhodujúce, kedy mohol veriteľ objektívne prvý raz začať s výkonom záložného práva, t.j. adresovať záložcovi (a dlžníkovi) oznámenie o začatí výkonu záložného práva.

47. Žalobcovia v podanom dovolaní nesúhlasili s právnym posúdením otázky premlčania výkonu záložného práva, majú za to, že odvolací súd nesprávne posúdil vplyv nariadeného predbežného opatrenia na jej plynutie, keď nesprávne uzavrel, že premlčacia doba práva záložného veriteľa na výkon záložného práva spočívala počas vykonateľnosti predbežného opatrenia, ktorým bola záložnému veriteľovi uložená povinnosť zdržať sa výkonu záložného práva. Svojím právnym posúdením uprel žalobcom právo dovolať sa premlčania.

48. Spočívanie premlčacej doby (§ 112 OZ) znamená, že premlčacia doba v dôsledku určitej právnej skutočnosti (uplatnenia práva) prestáva plynúť a neplynie až do odpadnutia zákonnej prekážky. Inými slovami, vyjadruje, že počas trvania prekážky premlčacia doba od uplatnenia práva po dobu konania (resp. presnejšie počas stavu uplatneného práva) neplynie. Základom je tu preto téza, že veriteľ má mať zachovanú možnosť disponovať so svojím právom počas celej premlčacej doby. Ak mu leží v tejto možnosti prekážka, je jeho slobodná dispozícia s právom vylúčená. Pokiaľ by v čase takejto prekážky premlčacia doba nespočívala, dochádzalo by k zásahu do vlastníckeho práva veriteľa (inými slovami, stratil by časť svojho majetkového, vlastníckeho práva vystavením možnosti pretvorenia pohľadávky len na tzv. naturálnu obligáciu). Nezostal by tak chránený predmet vlastníckeho práva, majetok, chránený Ústavou SR, Listinou základných práv a slobôd a rovnako Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

49. Právnym dôvodom spočívania premlčania je uplatnenie práva na súde alebo na inom príslušnom orgáne. Najvyšší súd už mal možnosť meritórne sa zaoberať otázkou spočívania premlčacej doby záložného práva i vplyvu nariadeného neodkladného opatrenia na spočívanie premlčacej doby. V rozsudku z 30. novembra 2022 sp. zn. 5Cdo/64/2020 publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako R 27/2023 dospel k záveru, že spočívanie premlčacej doby spôsobuje aj začatie dražobného konania podľa zákona o dobrovoľných dražbách. Súd v tam posudzovanom prípade zamietli žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom v dôsledku jeho premlčania, keď dospeli k záveru, že k premlčaniu záložného práva nedošlo, lebo premlčacia doba spočívala. Záložný veriteľ uplatnil výkon záložného práva na dobrovoľnej dražbe u dražobníka, avšak v dôsledku nariadeného neodkladného opatrenia súdom, ktorým záložnému veriteľovi - navrhovateľovi dražby uložil povinnosť zdržať sa výkonu záložného práva až do právoplatnosti skončenia konania vo veci samej (žaloba o určenie neplatnosti zmluvy o záložnom práve), dražobník upustil od vykonania dražby. K realizácii dražby teda nedošlo v dôsledku zásahu súdu autoritatívnym rozhodnutím, ktoré záložný veriteľ iba rešpektoval. Najvyšší súd považoval právne posúdenie veci odvolacím súdom za správne, vyslovil, že zákaz výkonu záložného práva uložený neodkladným opatrením nemožno vykladať na ťarchu záložného veriteľa v tom zmysle, že tento „riadne nepokračoval“ (§ 112 OZ) v začatom dražobnom konaní.

50. Vyššie uvedené závery sa týkajú spočívania premlčacej doby práva na výkon záložného práva v prípade jeho riadneho uplatnenia. Od spočívania (neplynutia) premlčacej doby v dôsledku uplatnenia práva na súde alebo inom príslušnom orgáne je ale potrebné dôsledne odlišovať situáciu, keď premlčacia doba pre existenciu prekážky objektívne nemôže ani len začať plynúť, pričom práve o taký prípad ide aj

v posudzovanej veci. Hoci sa žalobcovia mylne domnievali, že odvolací súd dospel k záveru, že premlčacia doba vplyvom nariadeného predbežného opatrenia spočívala, z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu je jednoznačne zrejmé, že odvolací súd predbežné opatrenie vykonateľné ešte pred dátumom konečnej splatnosti zabezpečenej pohľadávky, považoval za objektívnu prekážku brániacu záložnému veriteľovi vo výkone záložného práva. Autoritatívne rozhodnutie súdu ukladajúce povinnosť zdržať sa výkonu záložného práva podľa záverov odvolacieho súdu predstavovalo objektívnu prekážku pre vlastný obsah záložného práva, t.j. výkon záložného práva. Z uvedeného dôvodu ustálil, že právo na výkon záložného práva sa mohlo reálne vykonať prvý raz až deň nasledujúci po odpadnutí takejto prekážky; začiatok premlčacej doby práva žalovanej na výkon záložného práva preto ustálil až na deň nasledujúci po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku Okresného súdu Prievidza z 20. júla 2016 č. k. 12C/10/2015-74 (právoplatným 22. júna 2017).

51. Žalobcovia spochybňujúc právne závery odvolacieho súdu namietali, že jediným procesným úkonom spôsobilým docieľiť spočívanie premlčacej doby práva na výkon záložného práva, mohlo byť uplatnenie práva k zabezpečenej pohľadávke žalobou na plnenie. Takýto výklad by ale spochybňoval celý mechanizmus výkonu záložného práva prostredníctvom platného a účinného zákona o dobrovoľných dražbách. Ak by, ako to tvrdia dovolatelia, bolo nevyhnutné „z opatrnosti“ podávať riadnu žalobu na plnenie, stal by sa celý inštitút záložného práva zbytočným, keďže by sa bolo treba aj tak obrátiť na súd so žalobou na plnenie. Toto ale určite nebolo zámerom zákonodarcu, pretože v opačnom prípade by zákon o dobrovoľných dražbách nebol súčasťou právneho poriadku. K obdobným záverom pritom dospel najvyšší súd už v rozhodnutí z 31. mája 2021 sp. zn. 5Cdo/220/2018.

52. Dovolací súd uzatvára, že v okolnostiach danej veci nariadenie predbežného opatrenia založilo pre záložného veriteľa objektívnu prekážku v začatí výkonu záložného práva. Záložnému veriteľovi nemohlo byť na ťarchu, že v deň nasledujúci po dni konečnej splatnosti zabezpečenej pohľadávky, ktorý by za normálnych okolností bol býval prvým dňom, kedy si mohol záložný veriteľ uplatniť svoje právo na výkon záložného práva, nemohol záložný veriteľ začať s výkonom záložného práva - ktorým sa má na mysli už doručenie oznámenia o začatí výkonu záložného práva, pretože mu bolo uložené zdržať sa výkonu tohto práva. Podľa dovolacieho súdu bolo potrebné vziať do úvahy aj to, že predbežné opatrenie bolo nariadené v konaní o určení neplatnosti zmluvy o úvere (t.j. právneho titulu zabezpečenej pohľadávky) a zmluvy o záložnom práve. Odhliadnuc od skutočnosti, že začatím výkonu záložného práva by záložný veriteľ porušil povinnosť mu uloženú autoritatívnym súdnym rozhodnutím, záložný veriteľ v danom čase skutočne objektívne nemohol začať s výkonom záložného práva, lebo počas trvania nariadeného predbežného opatrenia existovala spornosť o právnom základe pohľadávky zabezpečenej záložným právom, ktorá bola odstránená až momentom, keď bolo právoplatne rozhodnuté, že žaloba o určení neplatnosti úverovej zmluvy a zmluvy o záložnom práve nie je dôvodná a právny základ zabezpečenej pohľadávky a záložného práva je daný.

53. V danom prípade odvolací súd správne vychádzal z toho, že záložný veriteľ mohol svoje právo prvýkrát uplatniť až deň nasledujúci po odpadnutí prekážky brániacej mu v reálnom výkone záložného práva, t.j. 23. júna 2017. Zohľadniac, že žalovaná listom z 20. júna 2018 oznámila žalobcom začatie výkonu záložného práva formou dobrovoľnej dražby, správne tiež uzavrel, že trojročná premlčacia doba neuplynula a nedošlo k premlčaniu práva na výkon záložného práva. Z toho dôvodu potvrdil zamietajúci rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny a ako taký, vychádzajúc zo správneho právneho posúdenia veci, potvrdil i závislý výrok súdu prvej inštancie o zrušení neodkladného opatrenia pre procesný neúspech žalobcov vo veci samej, keď neodkladné opatrenie nariadené počas konania je nezlučiteľné s procesným neúspechom jeho navrhovateľa vo veci samej.

54. Berúc do úvahy vyššie uvedené, pokiaľ odvolací súd na základe výsledkov vykonaného dokazovania ustálil, že právo záložného veriteľa na výkon záložného práva nie je premlčané, lebo záložný veriteľ uplatnil svoje právo včas, vychádzajúc z toho, že začiatok plynutia premlčacej doby má objektívny charakter a tomu v okolnostiach danej veci bránili okolnosti nezávislé od vôle záložného veriteľa (nariadené predbežné opatrenie), jeho rozhodnutie nespočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Bez relevancie je preto tvrdenie dovolateľov (formulované ako dovolacia otázka 2/), že im odvolací súd

odoprel ich právo dovolať sa premlčania záložného práva, keď dospel k záveru, že námietka premlčania nebola vznesená dôvodne. Ak žalobcovia položenou druhou dovolacou otázkou mienili namietat', že právnym posúdením veci odvolacím súdom im bolo odopreté právo vzniesť námietku premlčania samotnej zabezpečenej pohľadávky, žiada sa uviesť, že právna úprava v ust. § 151j ods. 2 OZ dovoľuje uskutočniť výkon záložného práva aj v prípade, ak je zabezpečená pohľadávka premlčaná. Tým sa má na mysli práve situácia, kedy je premlčaná pohľadávka, avšak záložné právo premlčané nie je. V takom prípade - o aký ide aj v posudzovanej veci - nemá ani prípadná námietka premlčania zabezpečenej pohľadávky vplyv na výkon záložného práva a prekážkou výkonu záložného práva nie je ani skutočnosť, že právnym dôvodom premlčanej zabezpečenej pohľadávky je spotrebiteľská zmluva (§ 54a OZ). Ak bola platná pohľadávka zabezpečená záložným právom, záložné právo premlčaním pohľadávky nezaniká, to znamená, zostáva v platnosti aj v prípade, ak medzičasom došlo k premlčaniu zabezpečenej pohľadávky. Len skutočnosť, že dovolatelia s právnym posúdením veci odvolacím súdom nesúhlasia, sama o sebe neznamená, že toto právne posúdenie je nesprávne; sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP, resp. § 432 ods. 2 CSP. V tejto časti týkajúcej sa dovolacej otázky 2/ by preto bolo potrebné dovolanie odmietnuť podľa § 447 písm. f) CSP. Keďže však zamietnutie dovolania z vyššie uvedených dôvodov (týkajúcich sa otázky 1/) procesne konzumuje aj čiastočné odmietnutie dovolania, dovolací súd nepovažoval za potrebné osobitne formulovať odmietajúci výrok.

55. Pokiaľ ide o reálny dopad právneho posúdenia veci na postavenie žalobcov, dovolací súd odkazuje na bod 25. odôvodnenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, v celom rozsahu sa stotožňujúc so záverom, že zamietnutie žaloby v danom prípade nezvýhodňuje žalovanú neprimeraným spôsobom v neprospech žalobcov ako spotrebiteľov, keď žalovaná má v dôsledku vyhlásenia úveru za bezúročný a bez poplatkov nárok len na vrátenie poskytnutej istiny a prípadný výkon záložného práva k nehnuteľnostiam žalobcov sa bude spravovať zásadou primeranosti, ako aj zásadou ochrany obydľia.

56. Dovolací súd na podklade uvedeného konštatuje, že dovolanie žalobcov síce [v časti dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) v spojení s § 432 CSP] vyvolalo procesný účinok umožňujúci uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu, jeho výsledok ale vedie k záveru, že dovolanie žalobcov nie je dôvodné, lebo právne posúdenie žalobcami nastolenej právnej otázky 1/ odvolacím súdom bolo správne. Keďže žalobcovia dovolaním napadli vecne správny rozsudok odvolacieho súdu, dovolací súd ich dovolanie ako nedôvodne podané podľa § 448 CSP zamietol.

57. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v súlade s § 453 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP, podľa zásady úspechu strany v dovolacom konaní (§ 255 ods. 1 CSP), avšak u žalovanej vznik trov v dovolacom konaní nebol preukázaný a náhrada trov nebola ani uplatnená, preto dovolací súd žalovanej nárok na náhradu trov dovolacieho konania nepriznal (porov. sp. zn. 7Cdo/14/2018).

58. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.